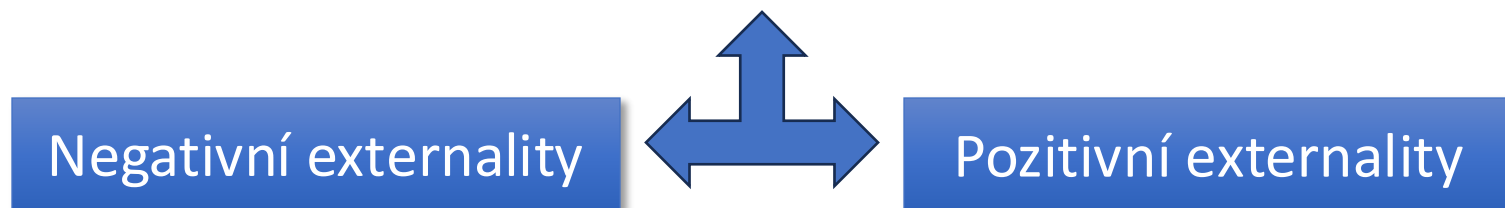

10. Externality v surovinovém průmyslu

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

Externality

Externalities vznikají, když někdo nenese plně náklady své činnosti nebo když nedostane úplné výnosy své činnosti.

Examples of negative externalities from production

Air pollution from factories

Pollution from fertilizers

Industrial waste

Noise pollution

Space junk

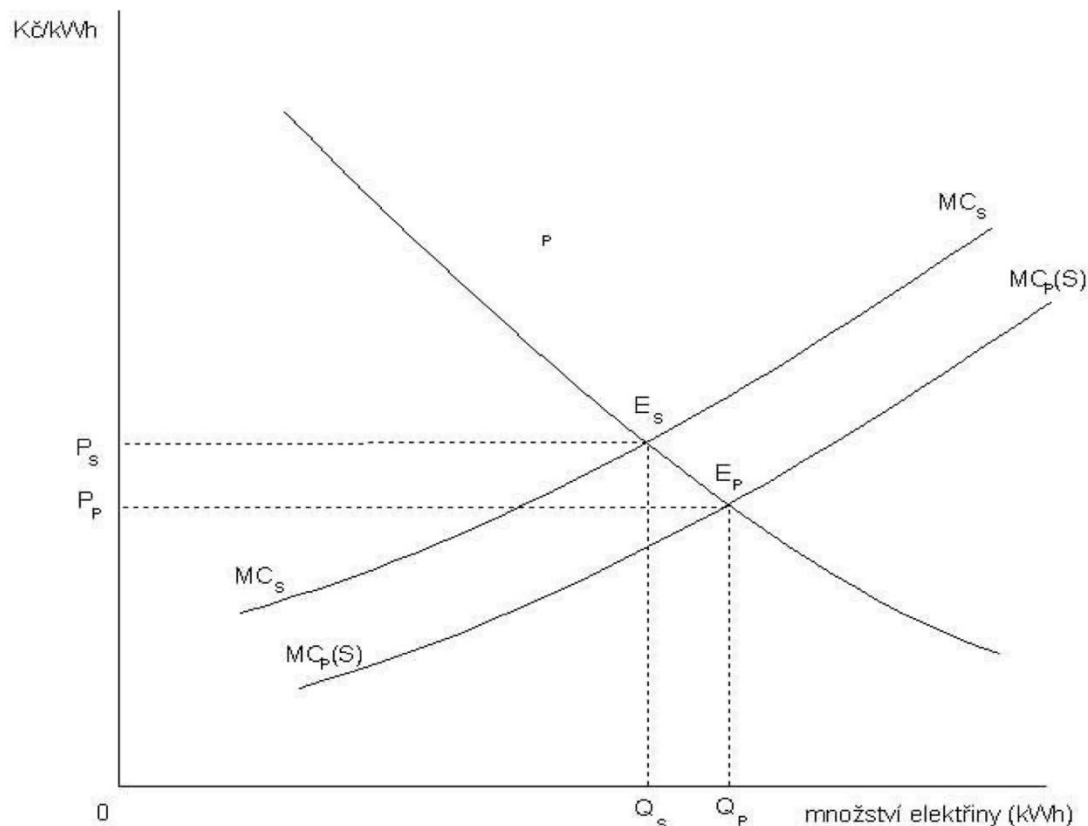
Methane emissions

Negativní externalita v surovinovém průmyslu

povrchová těžba hnědého uhlí životní prostředí

- Celková změna přírodního rázu krajiny
- Znečišťování ovzduší, podzemních a povrchových vod a půdy
- Vznikají skládky důlních odpadů
- Kontaminovaná půda a zemědělské ztráty
- Lesnictví a pokles těžby dřeva, nutná rekultivace (rostliny, zvířata)
- Hluk, vibrace
- Likvidace vesnic, případně menších měst
- Problémy s budováním dopravních staveb
- Poškození, znečištění historických a kulturních památek

Negativní externalita vzniká, když člověk nenese plně všechny náklady své činnosti a část těchto nákladů přenáší na jiné.

Obrázek 1: Trh elektřiny – Mezní náklady soukromé jsou dány křivkou MC_P a mezní náklady společenské jsou dány křivkou MC_S . Křivka tržní nabídky S je totožná s křivkou MC_P a tržní rovnováha vzniká v bodě E_P při množství Q_P a ceně P_P . V bodě E_P je však mezní užitek statku menší než společenské mezní náklady.

Externalities nemusí vznikat, pokud strany spolu vyjednávají o vzájemném odškodňování

Pozitivní externalita v surovinovém průmyslu

majitel lesa

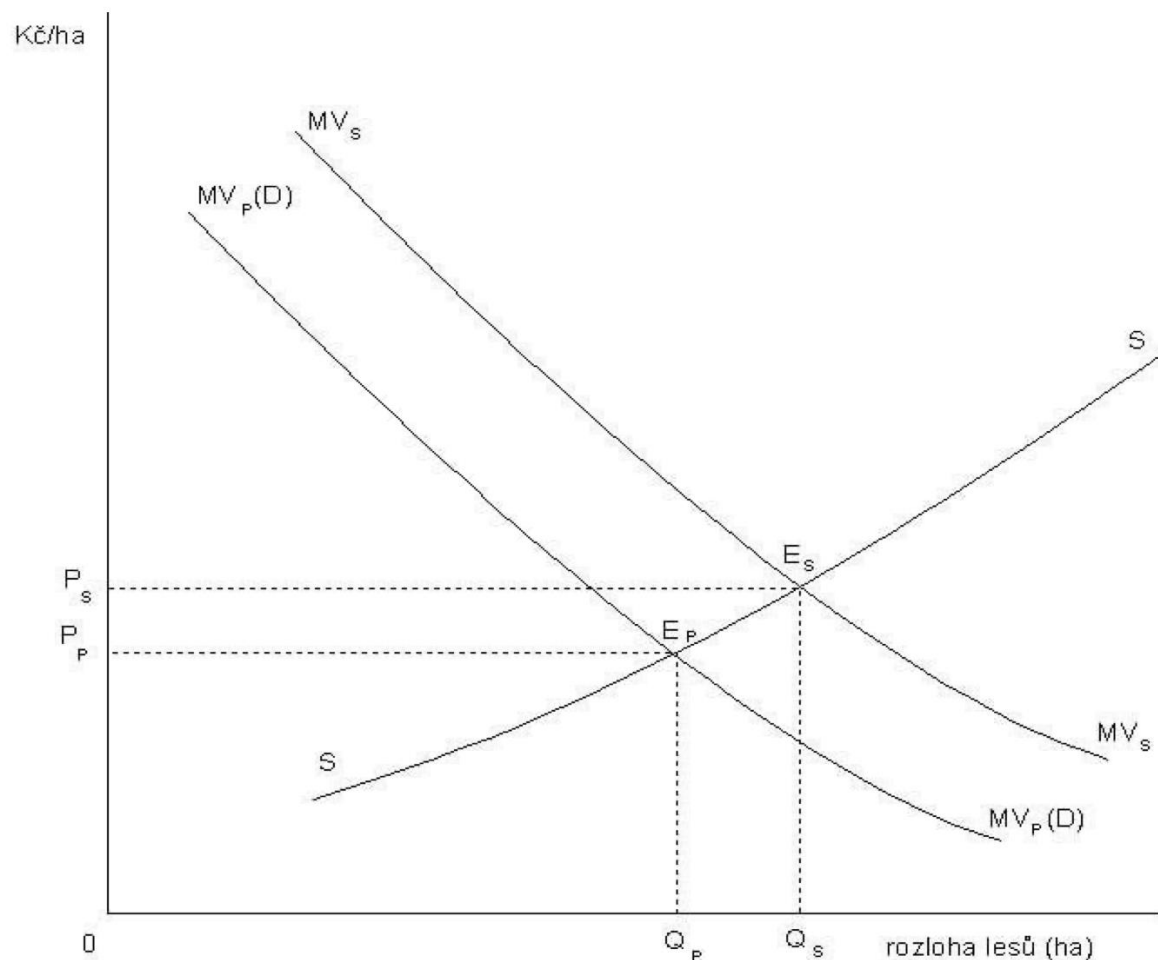

výnosy z těžby a prodeje dřeva
les čistí spodní vodu
brání erozi půdy

benefit získávají obyvatelé blízkých
obcí

Pozitivní externalita = nesoulad mezi soukromými výnosy a společenským užitkem
Důsledek – soukromě optimální množství statku je menší než společensky optimální množství

Obrázek 2: Soukromé mezní výnosy z lesů jsou dány křivkou MV_P a společenský užitek je dán křivkou MV_S . Tržní poptávka je totožná s křivkou MV_P . Proto vzniká tržní rovnováha v bodě E_P při množství Q_P a ceně P_P . V bodě E_P je však mezní užitek větší než mezní náklady.

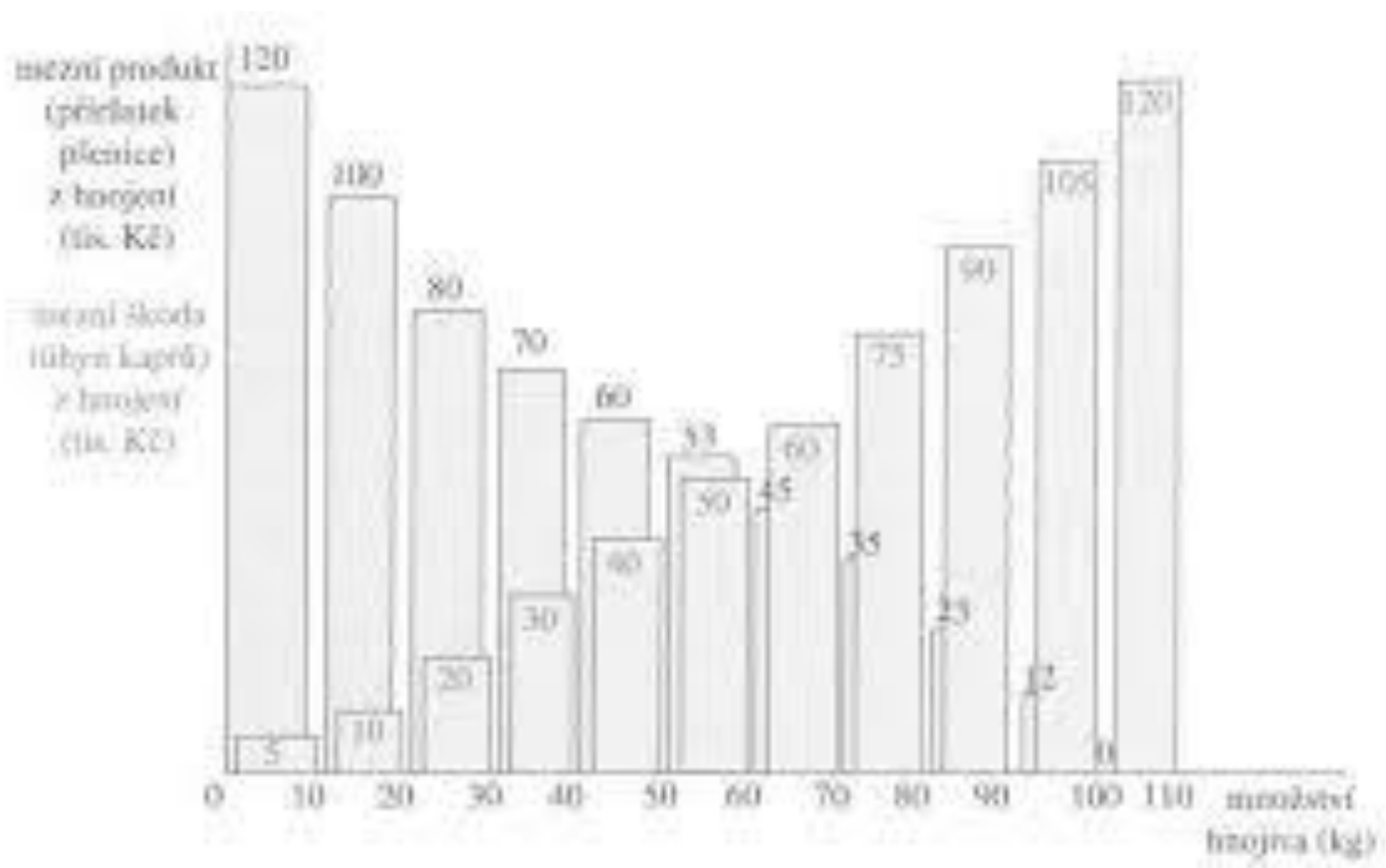
Co není externalita?

Ne všechno, co má negativní dopad na životní prostředí je negativní externalita.

Příčinou externalit nejsou fyzikální, chemické nebo biologické procesy, ale **externality jsou porušením něčího práva** – vznikají jen tehdy, když na jinou osobu je přenesen náklad a on s tím nesouhlasí nebo když někdo někomu brání v dosažení úplného výnosu ze své činnosti a on s tím nesouhlasí.

Někdy může být problém stanovit, na čí straně je právo.

Soukromá vyjednávání mezi znečišťovatelem/těžařem a poškozeným vedou
k **ekonomicky efektivnímu výsledku**

Coaseho teorém

Pokud spolu strany mohou vyjednávat a odškodňovat se, dojdou k **efektivnímu řešení**.

Efektivní řešení = **optimální množství znečištění**, a to bez ohledu na to, na čí straně je zákon, a kdo bude koho odškodňovat.

Optimální množství znečištění, je takové, při němž se **mezní škoda** ze znečištění rovná **mezním nákladům** na snižování znečištění.

Příklad: včelaři a sadaři

Vlastnická práva

Pravděpodobnost, že dojde k efektivním vyjednáváním, je vyšší, je-li znečišťovaný objekt v **soukromém vlastnictví** a je-li soukromé vlastnictví v zemi chráněno.

Předpokladem je jasné **vymezení práv** – na čí straně je zákon (např. patenty)

Transakční náklady

Transakční náklady jsou náklady na samotný průběh vyjednávání a na uzavírání smluv o odškodňování.

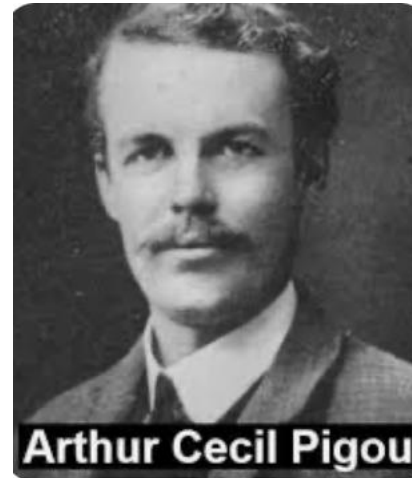
Vysoké transakční náklady jsou překážkou pro soukromá vyjednávání.

Role státu při odstraňování či zmírňování externalit

- Nástrojem je např. zdanění původce negativních externalit

Pigouova daň

Britský ekonom Arthur Pigou navrhl zdanit znečišťovatele, aby veškeré náklady znečištění byly započítány do rozhodnutí znečišťovatele

Dnešní formy:

- uhlíková daň
- prodej emisních povolenek

Je potřeba internalizovat externality z těžby uhlí?

Publikováno: 15.12.2009, Aktualizováno: 12.7.2022 13:33

Rubrika: [Uhlí](#)

Internalizace externalit, nebo také externích efektů, je jedním ze střednědobých cílů, které jsou zakotveny v Surovinové politice České republiky z roku 1999 [1]. Nástrojem k dosažení tohoto cíle může být zavedení ekologické daně či určitá optimalizace současných environmentálních poplatků. V současné době již proběhla v České republice I. etapa ekologické daňové reformy. Jejím základním účelem bylo transponovat do českého právního řádu Směrnici 2003/96/ES o zdanění energetických produktů a elektřiny [2]. Výsledkem této etapy byl vznik tří nových daní – daně ze zemního plynu, daně z pevných paliv a daně z elektřiny [3]. Podle harmonogramu ekologické daňové reformy [4] bude nyní následovat II. etapa, jejímž předmětem může být revize stávajících environmentálních poplatků a dalších nástrojů regulace v oblasti životního prostředí a transformace těchto poplatků na „ekologické“ daně. V souvislosti s těžbou hnědého uhlí existuje několik relevantních ekonomických nástrojů (poplatek za dobývací prostor, úhrada z vydobytého nerostu atd.), které tedy mohou být předmětem další etapy daňové reformy. Optimalizace těchto poplatků či jejich implementace do ekologické daně by měla být prováděna na principu kvantifikace externalit vycházející z vědecky korektních a oponovaných studií.

Ekologická daň

Definice Eurostatu:

Daně, jejichž daňový základ je fyzická jednotka (případně její zástupní jednotka) něčeho, co má určitý prokázaný negativní vliv na životní prostředí

Definice OECD:

Jakékoli povinné neopětované platby státu uvalené ve formě daní, kterým je připisován určitý vztah k životnímu prostředí.

Ekologická daň v ČR/EU

K zavedení ekologických daní v České republice zásadně přispěla [směrnice 2003/96/ES](#), která zavazuje členské státy Evropské unie k zavedení minimální sazby spotřebních daní pro energetické produkty (elektřina, uhlí a zemní plyn).

Ekologické daně byly v České republice zavedeny k 1.1. 2008, kdy vstoupil v účinnost **zákon č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů**.

Druhy ekologických daní v ČR:

v oblasti ochrany ovzduší, ochrany vod, **v oblasti ochrany horninového prostředí**, v oblasti ochrany půdního fondu, v oblasti odpadového a obalového hospodářství.

Zákon č. 88/2021 Sb.

Zákon, kterým se mění zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

- platnost od 1.3.2021*
- účinnost od 16.3.2021*

Formy ekologických daní v České republice pod Celní správou ČR

Daně nepřímé

- daně z pevných paliv
- daň elektřiny
- daň ze zemního plynu

Daně přímé (spotřební daně)

daně s neplánovanými ekologickými dopady

- daň z pohonných hmot
- daň silniční

Lhůta pro podání daňového přiznání je v případě ekologických daní nejpozději do 25. dne po skončení zdaňovacího období, za které se tato daň přiznává

Inkaso za rok 2019 v Kč - údaj z účtu státního rozpočtu
Předpis daně za rok 2019 v Kč = vyměřená daň - vratky
Inkaso za období 02/2019 - 01/2020 v Kč
(posun vychází ze splatnosti daně 25 dní)

357 391 474
352 544 863
353 258 656

Komentář:

570100 - černé uhlí, brikety, bulety a podobná pevná paliva vyrobená z černého uhlí uvedená pod kódem nomenklatury 2701

570200 - hnědé uhlí, hnědouhelné brikety, též aglomerované hnědé uhlí kromě gagátu (černého jantaru) uvedené pod kódem nomenklatury 2702

570400 - koks a polokoks z černého uhlí, hnědého uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný, retortový uhlí uvedený pod kódem nomenklatury 2704

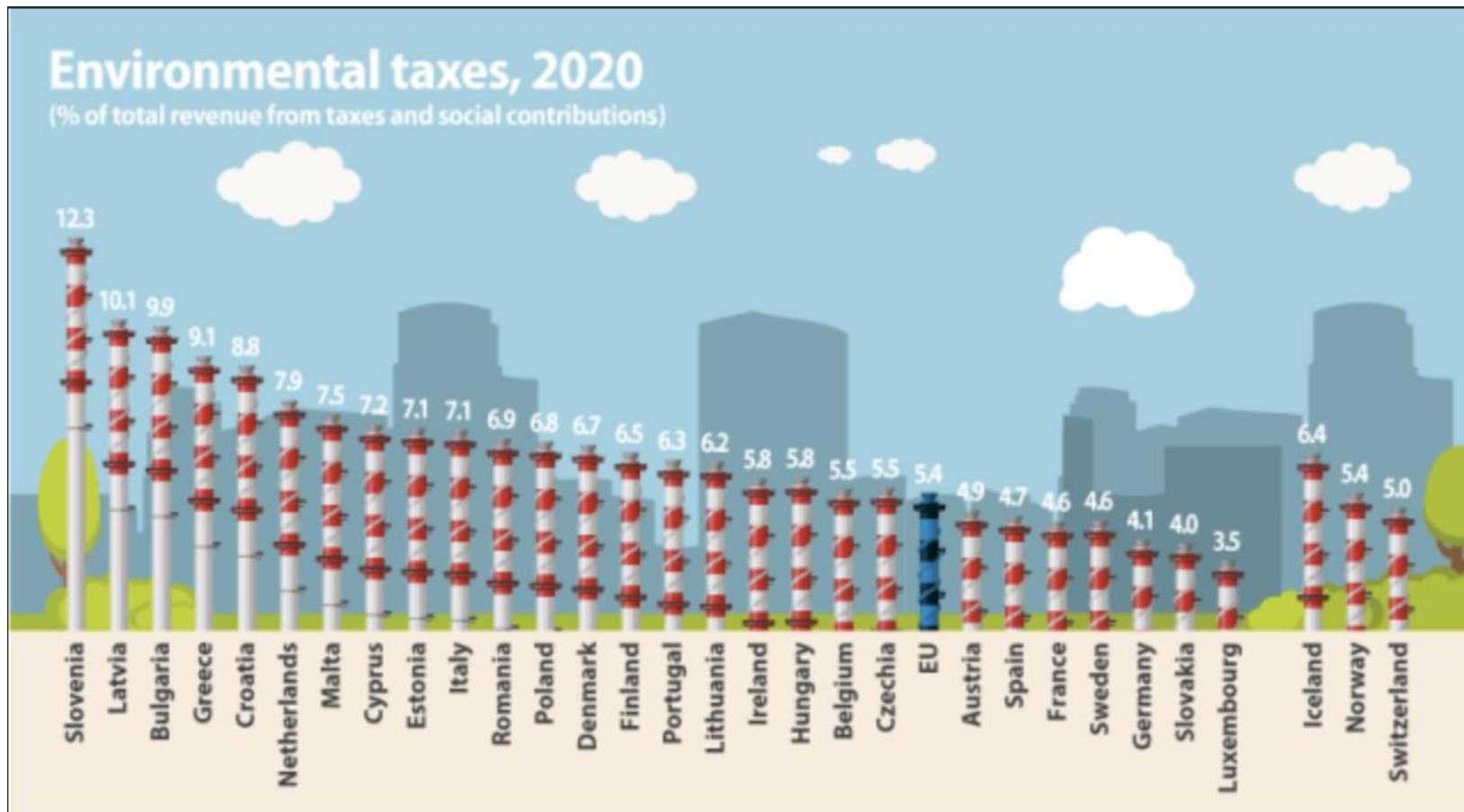
570600 - ostatní uhlovodíky uvedené pod kódy nomenklatury 2706, pokud jsou určeny k použití, nabízeny k prodeji nebo používány pro výrobu tepla

570800 - ostatní uhlovodíky uvedené pod kódy nomenklatury 2708, pokud jsou určeny k použití, nabízeny k prodeji nebo používány pro výrobu tepla

571300 - ostatní uhlovodíky uvedené pod kódy nomenklatury 2713, pokud jsou určeny k použití, nabízeny k prodeji nebo používány pro výrobu tepla

571400 - ostatní uhlovodíky uvedené pod kódy nomenklatury 2714, pokud jsou určeny k použití, nabízeny k prodeji nebo používány pro výrobu tepla

571500 - ostatní uhlovodíky uvedené pod kódy nomenklatury 2715, pokud jsou určeny k použití, nabízeny k prodeji nebo používány pro výrobu tepla

ec.europa.eu/eurostat

<https://www.casopiscechindustry.cz/products/ekologicke-dane-v-eu/>

Děkuji za pozornost

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

+420 596 994 560

lenka.fojtikova@vsb.cz

www.vsb.cz